

ЗАСОБИ ОБРАЗНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ЗНАНЬ ПРО РИМУ В ПОЕТИЧНОМУ ТЕКСТІ

Стаття присвячена проблемі лінгвістичного дослідження української рими, зокрема питанню співвідношення теорії римології і поетичної практики. З'ясовано способи репрезентації римологічних знань образними засобами, основними з яких є епітет і метафора.

Ключові слова: рима, римологія, поетичний текст, епітет, метафора.

Постановка наукової проблеми та її значення. Сучасна парадигма лінгвістики, що постала як еволюційне продовження попередніх наукових вимірів, дає підґрунтя для створення цілісної інтегративної теорії рими. Один з аспектів римологічних досліджень – з'ясування шляхів репрезентації наукових знань про риму в поетичній картині світу. Знання поета про риму, перш за все, втілюється в його римостилі – у репертуарі рим (індивідуальному римарії) і способі використання рим (римуванні). Теоретичні римологічні знання і знання, здобуті в процесі письменницької діяльності, поет викладає в літературно-критичних статтях, листах, щоденникових записах, публічних виступах тощо; своєрідну можливість – відповідно до жанрових особливостей – надає для метапоетичних висловлювань і поезія.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Уперше висловлювання про риму зібрав і впорядкував російський дослідник М. Соколов. Матеріал був систематизований за темами: «Головне слово – рима», «Якість рими», «Муки творчості», «Заготовки-рими», «Процес римування», «Значення рими» [15, с. 33–42]. На матеріалі російської мовної критики розглянув уживання терміна *рима* О. А. Шунейко; у поле його зору потрапили також поетичні тексти. Учений наголосив на тому, що розсування меж матеріалудослідження за науковий контекст дає ширше уявлення про феномен рими. За спостереженням О. А. Шунейка, «уявлення про риму в науковій критиці в чомусь перетинаються, а в чомусь розходяться з теоретичними уявленнями» [20, с. 165]. Проблему рими в поетичному дискурсі розробляв літературознавець І. В. Лучук, зокрема він, застосувавши метод літературознавчого коментування, зосередився на висвітленні питання, яку українські поети ставляться до рими [9, с. 249–263].

Мета нашого дослідження – у контексті опрацювання узагальненої теорії української римології зіставити наукові і поетичні тексти для виявлення мовних особливостей метапоетичних висловлювань про українську риму. Для цього ми проаналізуємо засоби репрезентації

теоретичних положень римології на матеріалі поетичних текстів XIX – початку XX ст.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. Римологічні знання можна поділити на кілька блоків.

1. Римована і неримована поезія.

«Досить часто зустрічаються вірші без рим; їх називають білими. Цей термін стосується неримованих віршів у віршових системах, де широко вживається рима» [2, с. 217]. Верлібр літературознавці визначають як «неримований нерівнонаголошений віршорядок (і вірш як жанр)» [8, с. 111]. В. Слапчук за допомогою порівняння перетворює хрестоматійну тезу на художній образ: *Твій силует на тлі вікна / відсутній, як у верлібрі рима* (Слап., с. 131).

Знання про різні поетичні форми репрезентують у поетичному тексті терміни *білий вірш* (Бар., с. 99), *вільний вірш* (Вольв., с. 103), *верлібр* (Махно, с. 56). Поети вживають їх у контексті зіставлення з римованою поезією, створеному лексемами *рима*, *римувати*, *заримований*. «При зачинанні вірша питання про форму вирішується саме собою, – стверджує сучасний поет Д. Штофель. – Це може відбуватися завдяки формулюванню першого рядка (назвемо це «натхненневим просвітленням»), або ж залежати, і дуже неоднозначно, від емоційного стану, настрою, обраної теми» [19]. Питання вибору (використовувати риму чи ні) з'являється як ключове перед початківцем або перед досвідченим поетом у момент задуму твору: *поки я ще вигадував – вагався: писати верлібром чи в риму* (Махно, с. 56); форма верлібру стає вимушеною в період, коли рими вичерпані: *Не стало вже сил римувати – пішли кольорові верлібри* (Бар., с. 91).

2. Дефініювання рими. Її структура.

Слово *рима* вживається в поетичних текстах у кількох значеннях: 1) загальномовне значення: «співзвуччя кінців віршованих рядків» [14, с. 534]; 2) термінологічне значення: «композиційно-звуковий прийом суголосся закінчень, що має фонетичне і ритмічне значення, об'єднує суміжні та розташовані близько слова віршових рядків (починаючи з останнього наголошеного складу) для організації їх у строфи, впорядкування поетичного мовлення, його евфонічного ритмотворення» [7, с. 322]; 3) переносне значення на основі синекдохи: «слово, що римується з іншим»; 4) переносне значення, що виникло як синекдохічне перенесення назви співзвучних слів, використовуваних у поезії, на всю поезію в цілому: рими – «поетичний текст, поезія» (переважно у множині). Метафоризуючи риму, поети створюють на її основі індивідуально-авторські образи [10–12].

У теоретичних дослідженнях риму розглядають поряд із алітерацією та асонансом як один із фонічних / евфонічних засобів, різновид звукопису [16, с. 314]; у поетичному контексті також спостерігається вживання терміна *рима* поряд з *асонанс* і *алітерація*ми: *Асонанси й рими / В нас*

неповторимі (Лук., с. 70); *ревнує рима / до білих віршів / мене / лінивого лютеранця алітерацій / співця співзвуч* (Пас.).

Рима – «композиційно-звуковий прийом» [7, с. 322]. Б. Лепкий називає її одним із *правил, поетичних мотовил*. Застосовані замість літературознавчого технічні терміни *правило* «пристрій, на якому розпрямляють що-небудь»; «пристрій, на якому щось розправляють або за допомогою якого щось розрівнюють, вигладжують» [14, с. 503] і *мотовило* «знаряддя, пристосування для змотування пряжі, шовку тощо»; «(техн.) машина для змотування прокатного матеріалу (стрічок, дроту, бляхи тощо) в рулони»; «частина жниварки або комбайна, що нахиляє до різального апарата стебла трави, злаків та укладає їх на транспортер» [14, с. 811] підкреслюють зневажливе ставлення автора до штучності рими, якій він протиставляє поезію без тягара обов'язкових приписів: *Я пишу те, що чую, бачу, / Що в серце або в мозок впало* (Перл., с. 415).

Існують десятки наукових дефініцій української рими, їх можна звести до широкого розуміння рими – як «співзвуччя частин різних слів» [1, с. 165] та вужчого – як «співзвуччя в закінченні рядків» [2, с. 213]. Співзвучні слова утворюють римову пару – «сукупність двох римованих слів (словесних комплексів), яка поєднує два віршованих рядки або зміцнює ритмічну будову рядка» [5, с. 270]. Образне осмислення цього теоретичного положення іде шляхом розширення значення слова *пара* та асоціацій із парою людською, лебединою тощо, звідси емоційно забарвлене сприйняття співзвуч, які для поета здаються *лебединими* (Борт. 2008, с. 129), *лагідними* і *ніжними* (Баз. 1978, с. 81); у поетичному тексті з'являється експресивний синонім лексеми *рима* – *спорідненість незрима* (Гол., с. 93). Відношення між римовими словами розвиваються на кшталт людських стосунків: *Ти тулишся, римо, до рими, / мов хочеш відвести біду* (Баз. 1992, с. 133). Персоніфікованому слову притаманні людські недуги; неспроможні створити поезію слова – *імпотенти-слова* (Баз. 1992, с. 259). І. Франко перефразовує риму як *дзвінки рифмові сплети* (Фр., с. 174).

У силабічній системі віршування була поширена *графічна рима, рима «для ока»* – «літерна ідентичність римових компонентів» [21, с. 488]. У силабо-тонічній поезії рима – звукове явище [7, с. 322], однак вона отримує своє матеріальне, буквене втілення, тому з'являються підстави для оксиморонного з погляду сучасних версифікаційних реалій словосполучення *римувати літери* (Чубач, с. 88). Для поета написане слово обов'язково звучить, це цілісне *звукослово*: *І страшно розімкнути браму вуст, / у звукослові пережити вдруге* (Баз. 1988, с. 82).

Поезієзнавці пов'язують *риму* і *клаузулу* (закінчення віршового рядка), «співзвуччя клаузули утворюють риму» [1, с. 165]. А. Бортняк, несподівано зіставляючи пароніми *клаузули* і *кляузи*, виявляє емоційне сприйняття термінологічної одиниці: *Співзвуччя клаузул (не кляуз), / поете, в пошуку лови!* (Борт. 2006, с. 32).

3. Види рим.

Спрощену класифікацію зазвичай подають підручники з літературознавства, описуючи види рим: 1) за місцем наголосу (чоловічі, жіночі, дактилічні, гіпердактилічні); 2) за якістю співзвучності (точні, неточні, асонанси, консонанси [1, с. 165] / дисонанси [17], приблизні [7, с. 322]; 3) за кількістю складів, що повністю збігаються (багаті / глибокі, бідні); 4) за повнотою суголось (повні, неповні) [7, с. 322]; 5) за кількістю слів (прості, складені) [1, с. 166]; 6) за місцем у рядку (кінцеві, внутрішні, початкові) [7, с. 322]; 7) за частиномовною приналежністю (граматичні: іменникові, прикметникові, дієслівні та ін.; неграматичні) [1, с. 166]; 8) за частотою уживання (банальні, вишукані) [21, с. 491]. Проблема класифікації рим підсилюється термінологічною неузгодженістю. Зокрема, по-різному розуміють термінопоняття «повна рима», «бідна рима», «глибока рима» тощо; поняття «точна рима» і «багата рима» дехто об'єднує термінологічною одиницею *дзвінка рима* [4, с. 140], дехто вживає термін *дзвінка рима* щодо жіночої [6, с. 85].

Термінологічні одиниці *жіночі* / *чоловічі* рими в поетичній картині світу співвідносяться з жіночою і чоловічою статтю, звідси епітет *різностатеві: слів метушливі тіла, / різностатеві, як вірші* (Небор., с. 19). Поняття «жіноча рима» С. Цушко завуалював у розгорнутій метафорі шлюб *самотньої рими і підстаркуватого вірша* (Цуш. 2004, с. 112–113).

У літературознавчих колах існує стереотип про невелику естетичну вартість *дієслівної рими*, І. Кошелівець називає будь-яку риму цього типу банальною [6, с. 81]. «Дієслівна рима вважається найпростішою», – зауважує мовознавець Н. Г. Сидяченко, пояснюючи це тим, що майже половина слів в українській мові належить до категорії дієслів, які мають чітку парадигму [13, с. 79]. Загальноприйнятту думку намагається спростувати В. Баранов у «Баладі на захист дієслівної рими» – *архаїчної, старої, простої, зневаженої* (Бар., с. 99–101). Аргументація автора ґрунтується на тому, що дієслівну риму використовували творці народних пісень і дум та поети-класики.

Банальна рима (Стар., с. 21) – це *традиційна* (Рил., с. 285), *старенька рима* (Павл., с. 212). В. Герасим'юк наводить приклад банальної рими, не використовуючи сам термін: *Лиш забряжчала тьма оков, / і знову – галас, / щоб тільки з кров'ю лиш любов / заримувалась* (Гер., с. 75). Поети зазвичай обіграють цю римову пару як найтиповіший зразок римового кліше і втілення поетичного несмаку: *Зухвало пишуть хлопчики поеми про любов. / Із хмизу слів замацаних роздмухують кострище. / Римуються фатально любов і кров* (Баз. 1982, с. 140). Однак і в банальності можна побачити своєрідну красу – красу безсмертя; навіть *весна не вмира, як рима / кров-любов* (Баз. 2004, с. 100). Протилежна банальній – *вишукана рима* (Сол., с. 99), вона *вирізна* (Малиш. 6, с. 180), *свіжа* (Малиш. 2, с. 38).

Термінологічну одиницю *бідна рима* А. Малишко увиразнює порівняльним зворотом: *рима бідна, мов сирітка* (Малиш. 6, с. 176).

Точні рими – шліфовані (Княж., с. 8), вони стають еталоном досконалої обробки каменя: *Крешуть хлопці і шліфують камінь, / до плити плита, як точні рими* (Борт. 1979, с. 10). Поняття «точна рима» в науковій літературі передають також менш поширені термінологічні одиниці *чиста, тотожна, повна, правильна, звичайна, дзвінка* та ін. До будівельної метафори з компонентом – терміном *повна рима* вдається Л. Первомайський: *Слова тривкі, як довговічна цегла, / пов'язує цемент повних рим* (Перв., с. 20). Точні рими відповідно до терміносистеми римології 20-х рр. минулого століття – *чисті* [3, с. 79]. Юрій Клен створює іронічний підтекст, критикуючи позірну майстерність римувальників: *Найпачіше про чисту риму дбайте, / про якісний папір і про картон, / але у вірші кожному давайте / утертий, витертий шаблон* (Клен, с. 347). Є. Маланюк протиставляє *приблизні і стислі рими*: *Ти не любив приблизних рим, / Суворий майстре, – тільки стислі* (Малан., с. 544). Омофони *Стодола, рів... / Сто доларів...* створюють, на думку О. Ірванця, не просто точну, а *ідеальну риму* (Ірв., с. 99).

Означення *дзвінка рима* в поетичному тексті в одних випадках виступає як епітет, що характеризує риму взагалі – у плані її сприйняття на слух, в інших – дає підстави вбачати актуалізацію як термінологічного, так і художнього значення: *Ну що ж поете безіменних мрій? / В твоїй чернетці пишних віршів рій / дзвінками римами впиває, як вино* (Ант., с. 182). Акустичну характеристику рим містять епітети *звучно-кришталеві* (Фр., с. 386), *гомінкі рими* (Лаз., с. 89). Рима в поетичному тексті стає еталоном дзвінкості: *Стремена дзвонять, наче рими* (Баз. 1982, с. 107).

4. Функції рими.

Поезію створює ритм і римування, поетичний текст, згідно з метафорою молодомузівця П. Карманського, – *тіло ритму й римів* (Перл., с. 70). «Рима надає віршованій мові більшої мелодійності і підкреслює закінчення рядка, чим посилює ритм,» – так визначає ритмотворчу роль рими підручник із літературознавства [1, с. 166]. *У ній – ударна сила слова, / що ритм посилює і зміст. / Вона – строфи лунка основа, / а не пришийкобиліхвіст. / Вона і тішиться, і плаче – / в таємних згуках, мовби ліс. / Без рим поезія – неначе / автомашина без коліс, – емоційно стверджує поет* (Борт. 2006, с. 32). Рима сама стає мірилом ритму, до неї поети прирівнюють ритмічні коливання водної поверхні: *коливалися хвилі, мов рими* (Сос., с. 80), *кожна хвиля – рима в риму* (Гриз., 148).

Рима – основний чинник строфотворення у вірші [7, с. 323]. *І впевнено, з опори рими, / Ось вірш, як стріл, неборимий – / Зростає аркою рядка, – пише Є. Маланюк, його улюблена метафора – перевесла рим, що скріплюють строфи* (Малан., с. 72, 76, 114).

На естетичну функцію як на головну вказують теоретичні праці з римології [7, с. 322], рими – *ткані видимих одерж* (Хвор.). Виразальні, експресивні можливості підкреслював В. А. Чабаненко [18, с. 42, 54]. Рими, за відчуттям поетеси, *невгамовні, наснажені, віщі* (Шпир.).

5. Рими в поетичній практиці.

За спостереженням поетів, «рима наче допомагає писати, веде за собою віражі думки й кульбіти стилістики» [9, с. 249]. Рими мають свою волю, вони *уперті* (Біл., с. 56). У римовій позиції рідко опиняються випадкові, малозначні слова: *На край життя, похилий край рядка / вся гіркота, вся самота стікає. / І марно рима іншу прикликає. / Де ще знайдеться така, гірка?* (Жил., с. 337).

Знання про практичні можливості рими поет здобуває шляхом внутрішньої інтроспекції, з власного досвіду. У кожного митця свої сценарії творчості, якими він ділиться з читачами: *Дивлюсь у віконце вагонне, / непевно відшую риму. / Ідуть коробейники цугом / і лементом – з думки збивають. / – Сусіде, тихіше – будь другом! / Мене вдома з віршем чекають. / Пейзаж в сивих сутінках гасне / і вже надихати не зможе... / Чиєсь запитання невчасне – / ну, що ви за люди, о Боже!.. / Навпроти вродлива блондинка – / а раптом мені щось навіє?* (Цуш. 2013, с. 90–91).

Увесь сценарій написання вірша поети здатні згорнути в одну метафору, важливим компонентом якої є рима: *душа стражденна схлипує у риму* (Баз. 2004, с. 95), *розмінювать серце на рими* (Перв., с. 130).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, у поетичному тексті автори репрезентують широкий спектр знань про риму (її суть, структуру, різновиди, функції, місце у творчому процесі) за допомогою епітетів, порівнянь, метафор, метонімії, персоніфікації, використовуючи як загальноприйняті, так і менш поширені термінологічні одиниці. Проведене дослідження дає перспективу подальшого дослідження метамови римології, зокрема розглядаючи її динаміку як цілісний і безперервний процес.

Джерела

- Ант. – Антонич Б.-І. Пісня про незнищенність матерії: поезії / Б.-І. Антонич; [упорядкув., вст. стаття і прим. Д. Павличка]. – К.: Радянський письменник, 1967. – 452 с.
- Баз. 1978 – Базилевський В. Побачення з тобою: поезії / В. Базилевський. – Дніпропетровськ: Промінь, 1978. – 110 с.
- Баз. 1982 – Базилевський В. Допоки музика звучить: поезії / В. Базилевський. – К.: Дніпро, 1982. – 189 с.
- Баз. 1988 – Базилевський В. Колодязь: вірші та поема / В. Базилевський. – К.: Радянський письменник, 1988. – 238 с.
- Баз. 1992 – Базилевський В. Вертеп (хроніка душі): вірші, поема / В. Базилевський. – К.: Український письменник, 1992. – 302 с.
- Баз. 2004 – Базилевський В. Крик зайця: поезії / В. Базилевський. – К.: Видавництво Вадима Карпенка, 2004. – 156 с.
- Бар. – Баранов В. Жоржини в маминім саду: поезії / В. Баранов. – К.: Радянський письменник, 1986. – 141 с.
- Біл. – Білоцерківець Н. Алергія: вірші / Н. Білоцерківець. – К.: Критика, 1999. – 64 с.
- Борт. 1979 – Бортняк А. Батькове вогнище: поезії / А. Бортняк. – Одеса: Маяк, 1979. – 87 с.

- Борт. 2006 – Бортняк А. Янгол-охоронець : поезії / А. Бортняк. – Вінниця: Книга-Вега, 2006. – 96 с.
- Борт. 2008 Бортняк А. Вдих і видих : двострофи / А. Бортняк. – Вінниця : О. Власюк, 2008. – 168 с.
- Вольв. – Вольвач П. Південний Схід : поезії / П. Вольвач. – Львів : Кальварія, 2002. – 188 с.
- Гер. – Герасим'юк В. Осінні пси Карпат : [із лірики вісімдесятих] / В. Герасим'юк. – К. : Факт, 1999. – 112 с.
- Гол. – Головащенко Т. Рубайїх : епіграми / Т. Головащенко. – К., 2009. – 172 с.
- Гриз. – Гризун А. Перстень-зодіак : лірика / А. Гризун. – Суми : Виробничо-видавниче підприємство «Мрія-1», 2014. – 162 с.
- Жил. – Жиленко І. Євангеліє від ластівки : вибрані твори / І. Жиленко ; [передм. М. Жулинського]. – [2-ге вид.] – К. : Пульсари, 2006. – 488 с.
- Ірв. – Ірванець О. Любіть!.. : вірші [з трьох книг і з-поза них] / О. Ірванець. – К. : Критика, 2003. – 112 с.
- Клен – Клен Юрій (Освальд Бургардт). Вибране / Юрій Клен. – К. : Дніпро, 1991. – 461 с.
- Княж. – Княжич Д. Бурштиновий причал : поезії / Д. Княжич. – К. : Пульсари, 2007. – 96 с.
- Лаз. – Лазуткін Д. Добрі пісні про поганих дівчат : поезії / Д. Лазуткін. – Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня Рута». – 104 с.
- Лук. – Лукаш М. Шпигачки / М. Лукаш ; [післямова Л. Череватенка]. – К. : Ярославів Вал, 2003. – 240с.; іл.
- Малан. – Маланюк Є. Поезії / Є. Маланюк ; [упоряд. та передм. Т. Салиги ; прим. М. Старовойта]. – Львів : УПІ ім. Івана Федорова ; «Фенікс Лтд», 1992. – 686 с.
- Малиш. 2 – Малишко А. Твори : в 10 т. / А. Малишко. - К. : Дніпро, 1973. – Т. 2. – 374 с.
- Малиш. 6 – Малишко А. Твори : в 10 т. / А. Малишко. – К. : Дніпро, 1974. – Т. 6 : поезії. – 283 с.
- Махно – Махно В. Зимові листи / В. Махно. – К. : Критика, 2011. – 128 с.
- Небор. – Неборак В. Повторення історій : книга поезій / В. Неборак. – К. : Факт, 2005. – 108 с.
- Павл. – Павличко Д. Твори / Д. Павличко ; [уклад. Д. Пилипчук]. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2010. – Т. 1: поезія, 1950-1988. – 512 с. : портр.
- Пас. – Пасічник М. Життя упрост / М. Пасічник // Літературна Україна. – 28.03.2013. – С. 10.
- Перв. – Первомайський Л. Мій дім : поезії / Л. Первомайський. – К. : Молодь, 1978. – 224 с.
- Перл. – Розсипані перли : [поети «Молодої Музи»] / [упоряд., авт. передм. та прим. М. М. Ільницький]. – К. : Дніпро, 1991. – 710 с.
- Рил. – Рильський М. Зібрання творів : у 12 т. / М. Рильський ; [упоряд. та прим. О. П. Киреєвої, А. А. Тростянецького ; ред. тому С. А. Крижанівський]. – К. : Наук. думка, 1983. – Т. 2 : поезії 1930–1941. – 431 с.
- Слап. – Слапчук В. Дванадцять ню : інтимна лірика / В. Слапчук. – Луцьк : Твердиня, 2005. – 180 с.
- Сол. – Соловей О. Аль Катик : [книга інтимної лірики] / О. Соловей. – К. : Факт, 2004. – 168 с.
- Сос. – Сосюра В. Твори : в 4 т. / В. Сосюра. – К. : Дніпро, 1986-1987. – Т. 2 : поезії 1931–1940. – 1986. – 373 с.
- Стар. – Старун В. З книги «За вершинами срібними» / В. Старун // Дзвін. – 2012. – № 7. – С. 19–25.
- Фр. – Франко І. Зібрання творів : у 50 т. / І. Франко. – К. : Наук. думка, 1976. – Т. 1. Поезія. – 502 с.

- Хвор. –Хворост Л. Лиш дорога і вітер... / Л. Хворост // Літературна Україна. – 26.01.2012. – С. 8.
- Цуш. 2004 – Цушко С. Хор : [партитура буття] / С. Цушко. – К. : Пульсари, 2004. – 160 с.
- Цуш. 2013 – Цушко С. Граматика життя: поезії, замальовки / С. Цушко. – К. : Пульсари, 2013. – 120 с.
- Чубач 1993 – Чубач Г. Небесна долина: вибрані поезії / Г. Чубач. – К. : Український письменник, 1993. – 367 с.
- Шпир. – Шпирко О. Чому жінки стають поетами / О. Шпирко // Літературна Україна. – 29.11.2012. – С. 14.

Список використаної літератури

1. Бандура О. М. Теорія літератури : посіб. [для вчителів] / О. М. Бандура. – К. : Радянська школа, 1969. – 286 с.
2. Волинський П. К. Основи теорії літератури : вступ до літературознавства / П. К. Волинський. – [вид. друге, випр. і допов.] – К. : Радянська школа, 1967. – 366 с.
3. Домбровський В. Українська стилістика і ритміка : підруч. [для середніх шкіл і для самонавчання] / В. Домбровський. – Перемишль, 1923. – 176 с.
4. Загул Д. Поетика : підручник по теорії поезії [для факсоцвхів, педагогічних курсів, профтехнічних шкіл, технікумів та для самонавчання] / Д. Загул ; [переднє слово Б. Якубського]. – К. : Спілка, 1923. – 144 с.
5. Ковалевський В. В. Рима: ритмічні засоби українського вірша / В. В. Ковалевський. – К. : Радянський письменник, 1965. – 288 с.
6. Кошелівець І. Нариси з теорії літератури / І. Кошелівець. – Мюнхен, 1954. – Вип. перший : вірш. – 131 с.
7. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / [автор-укл. Ю. І. Ковалів]. – К. : ВЦ «Академія», 2007. – Т. 2. – 624 с.
8. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ «Академія», 1997. – 752 с.
9. Лучук І. В. Мистецтво поетичне в дискурсі української лірики та письменницької практики : моногр. / І. Лучук ; [сектор поезієзнавства Інституту Івана Франка НАН України ; Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України]. – Львів-К., 2012. – 444 с. – (Серія «Літературознавчі студії» ; вип. 18).
10. Мовчун Л. В. Метафоризація рими в українській поезії ХІХ – початку ХХІ ст. / Л. В. Мовчун // Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : філологічні науки. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2013. – Вип. 34. – С. 198–202.
11. Мовчун Л. В. Осмысление понятия «рифма» в поэтической картине мира (на материале украинского языка) / Л. В. Мовчун // Язык. Текст. Дискурс : научный альманах [Ставропольского отделения РАЛК] / [под ред. Г. Н. Манаенко]. – Ставрополь : Изд-во СКФУ, 2013. – Вып. 11. – С. 181–190.
12. Мовчун Л. В. Філологічна термінологія в поетичному тексті і проблема художньої дефініції (на прикладі термінопоняття «рима») / Л. В. Мовчун // Термінологічний вісник : збірник наукових праць / [відп. ред. В. Л. Іващенко]. – К. : Інститут української мови НАНУ, 2013. – Вип. 2 (1). – С. 155–161.
13. Сидяченко Н. Г. Про дієслівну риму / Н. Г. Сидяченко // Культура слова. – 1985. – Вип. 29. – С. 78–80.
14. Словник української мови : в 11 т. / [ред. колег. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
15. Соколов Н. О словаре рифм Маяковского / Н. Соколов // Литературная учеба. – 1938. – № 10. – С. 31–75.

16. Ткаченко А. О. Мистецтво слова : вступ до літературознавства [підручник для студентів гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів]. – [2-ге вид., випр. і допов.] – К. : Видавництво «Київський університет», 2003. – 448 с.
17. Українська радянська енциклопедія. – [вид. 2-ге]. – К. : Гол. ред. Української радянської енциклопедії, 1983. – Т. 9 : Поплужне-салуїн. – С. 375.
18. Чабаненко В. А. Основи мовної експресії / В. А. Чабаненко. – К. : Вища школа, 1984. – 166 с.
19. Штофель Д. Верлібру практика повзуча... / Д. Штофель // Літературна Україна. – 25.09.2008. – С. 4.
20. Шунейко А. А. «Рифма» в языковой критике / А. А. Шунейко // Проблемы стиховедения и поэтики : межвузовский научный сборник. – Алма-Ата, 1990. – С. 164–166.
21. Słownikterminówliterackich / Pod. red. J. Sławińskiego. – [wyd. 5]. – Wrocław : ZakładNarodowyim. Ossolińskich – Wydawnictwo, 2008. – 706 s.

Мовчун Лариса. Средства образной репрезентации знаний о рифме в поэтическом тексте. Стаття посвящена проблеме лингвистического исследования украинской рифмы, в частности вопросу соотношения теории рифмологии и поэтической практики. Цель работы – выяснить, как с помощью образных средств автор ретранслирует свои знания о рифме в поэтическом тексте. Теоретические положения рифмологии были условно разделены на несколько блоков: 1) рифмованная и нерифмованная поэзия; 2) дефинирование рифмы; ее структура; 3) виды рифм; 4) функции рифмы. Пятый блок – знания, полученные путем практического опыта. Они касаются места рифмы в сценарии творческого процесса. Слово *рифма* употребляется в поэтических текстах в общеязыковом, терминологическом и переносном значениях. Оно становится основой для создания художественных образов. Поэты нередко употребляют термины рифмологии: *верлибр, клаузула, ассонанс, точная / банальная / бедная / глагольная рифма* и др. Средствами репрезентации рифмологических знаний также являются метафоры, эпитеты, сравнения и экспрессивные синонимы терминологических единиц.

Ключевые слова: рифма, рифмология, поэтический текст, эпитет, метафора.

Movchun Larysa. Means of Figurative Representation of Knowledge about the Rhyme in the Poetic Text. The article is dedicated to the problem of linguistic research of the Ukrainian rhyme, particularly to the issue of rhymology theory and poetic practice correlation. The purpose was to illuminate the ways an author reproduces his knowledge about the rhyme in the poetic text by the figurative means. Theoretical thesis consists of five parts: 1) rhymed and unrhymed poetry; 2) rhyme definition; its structure; 3) rhyme varieties; 4) functions of rhyme; 5) knowledge gained by means of practical experience. The last concerns the rhyme's place in the scenario of creative process. In the poetic text the word *rhyme* has several meanings: common language, terminological and figurative. It becomes the basis of image creation. The poets often use the rhymology terms *vers libre, clausula, assonance, exact / banal / poor / verbal-inflection rhyme* etc. Metaphors, epithets, comparisons and expressive synonyms of terms are the means of figurative representation of rhymology knowledge as well.

Key words: rhyme, rhymology, poetical text, epithet, metaphor.

Стаття надійшла до редколегії 04.01.2015